

ของชุมชนภาคเหนือ ^[1]

อารีย์ เชื้อเมืองพาน

1. ที่มาและความสำคัญ

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมเป็นอย่างดี อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 7.8 ต่อปี แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในขณะที่ภาคอื่น ๆ ของประเทศยังมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ล้าหลัง^[2] และผลจากการพัฒนาประเทศแม้ว่าจะสร้างความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจเป็นที่น่าพอใจแล้ว แต่ก็เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายจากการปรับตัวไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของคนในสังคมเมืองและชนบท เช่น ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐาน ปัญหาด้านแรงงาน เป็นต้น

ภาคเหนือก็เป็นอีกภาคหนึ่งที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ล้าหลัง ประชากรส่วนใหญ่ยังคงมีอาชีพเกษตรกรรม มีฐานะยากจน ทั้งนี้สาเหตุที่สำคัญคือ กลุ่มคนเหล่านี้ขาดเงินทุน ขาดโอกาสในการศึกษาและขาดโอกาสที่จะได้สัมผัสเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ความเป็นอยู่

และรายได้ไม่มีความมั่นคง นอกจากนั้นกลุ่มคนเหล่านี้ยังได้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มุ่งหาผลประโยชน์จากชุมชน เช่น การใช้ทรัพยากรของชุมชน หรือการใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีฝีมือที่อาศัยในชุมชนเป็นเพียงผู้ผลิตในฐานะแรงงาน ส่วนคนที่พยายามที่จะรักษาอาชีพของตนเองเอาไว้ก็มักจะประสบปัญหามากขึ้น ต้องพยายามปรับกระบวนการผลิตเพื่อให้สร้างคุณภาพผลผลิตให้แข่งขันกับโรงงานอุตสาหกรรมให้ได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การเพิ่มพูนภาระหนี้สินมากขึ้น มีการกู้ยืมเงินจากนายทุนมาเป็นเงินทุนในการผลิต ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในระบบถึง 2-5 เท่าตัว ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นโดยไม่จำเป็น ประกอบกับกลุ่มคนเหล่านี้ขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการตลาด จึงมักถูกพ่อค้าคนกลางฉกฉวยผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้รับไป โดยตนเองไม่มีอำนาจต่อรองเลย ในที่สุดกิจกรรมที่คนในชุมชนได้ดำเนินการและยึดเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ตนเองมาเป็นเวลาช้านาน อาจจะต้องสูญหายไปจากชุมชน

[1] งานศึกษานี้ได้นำเสนอในการประชุมสัมมนาวิชาการเรื่อง “แนวทางในการวิจัยธุรกิจชุมชน” ณ อาคารกล้วยไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2540
สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

[2] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1

ดังนั้นรัฐจึงได้กำหนดแผนงานที่จะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้มากขึ้น โดยจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาชนบทขึ้นในปี 2528 และนอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาอีกหลายหน่วยงาน วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อเข้าไปส่งเสริมรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดอีกมากโดยเฉพาะด้านงบประมาณ และการทำงานที่ซ้ำซ้อนของหน่วยงาน ด้วยเหตุนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 รัฐจึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมธุรกิจชุมชนทั้งในเมืองและชนบทเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนเพื่อมุ่งสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาแบบองค์รวม

กลุ่มสะสมทุนเป็นธุรกิจชุมชน^[3] ประเภทหนึ่งที่กลุ่มคนในชุมชนเข้ามารวมกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสะสมเงินร่วมกัน ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะให้กลุ่มคนในชุมชนมีแหล่งเงินทุนเป็นของตนเอง การจัดตั้งกลุ่มสะสมทุนเริ่มจัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี 2517 โดยกรมพัฒนาชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการผลิตทางการเกษตร และขยายไปสู่กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพราะเงินทุนเป็นปัจจัยที่

สำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรม^[4] ผลการดำเนินงานของกรมพัฒนาชุมชนทำให้กลุ่มสะสมทุนได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วเกือบทุกตำบล หมู่บ้าน นับเป็นความสำเร็จอย่างสูงในเชิงปริมาณ เพราะกลุ่มสะสมทุนส่วนใหญ่เมื่อได้ดำเนินงานไประยะหนึ่งมักจะล้มเลิกหรือกิจการไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เติบโตและพัฒนาอย่างมั่นคง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มสะสมทุนอีกส่วนหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชนเช่น ชุมชนเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทยจำกัด มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ผลการดำเนินงานก็จะมีลักษณะเดียวกันคือ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สามารถเติบโตและพัฒนาต่อไปได้

ดังนั้นจึงเป็นประเด็นปัญหาว่า กลุ่มสะสมทุนแต่ละกลุ่มที่จัดตั้งในแต่ละชุมชนจะสามารถพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้มากน้อยเพียงใด สิ่งที่สำคัญบทบาทของกลุ่มสะสมทุนที่มีต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอยู่ในลักษณะใด ทั้งนี้หากชุมชนมีความเจริญมั่งคั่งอย่างมั่นคงแล้ว จะส่งผลถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

[3] ธุรกิจชุมชน คือ ธุรกิจที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ทั้งลักษณะการเป็นเจ้าของทั้งหมดหรือบางส่วนในฐานะผู้ร่วมทุน ผู้ถือหุ้น อันจะนำไปสู่การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

[4] จานงค์ แรกพิณิจ. สถาบันการเงินของชุมชน เอกสารสำเนา. มปป.

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มสะสมทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยมีประเด็นของการศึกษาดังนี้

- 1) กิจกรรมและผลการดำเนินงานของกลุ่มสะสมทุน
- 2) ผลกระทบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสวัสดิการชุมชน

3. วิธีการศึกษา

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงาน และสมาชิกของกลุ่มสะสมทุนแต่ละกลุ่ม ๆ ละ 5-10 คน การศึกษาครั้งนี้มีจำนวนกลุ่มสะสมทุนที่นำมาศึกษา 10 กลุ่ม ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนการเลือกตัวอย่างนั้นจะให้กระจายตามประเภทของกลุ่มสะสมทุน ทั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเครดิตยูเนียน และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่เพิ่งเริ่มจัดตั้งจนถึงกลุ่มสะสมทุนที่ได้ดำเนินงานมานานแล้วจนสามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินของชุมชน^[5]

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะนำมาวิเคราะห์ใน 2 ลักษณะคือ

- 1) Vertical Analysis ซึ่งจะวิเคราะห์ถึงบทบาทของกลุ่มสะสมทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อชุมชนของตนเอง

2) Horizontal Analysis เป็นการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบบทบาทดังกล่าวว่าบทบาทของกลุ่มสะสมทุนมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ลักษณะจะใช้วิธีการเชิงพรรณนา

4. สภาพทั่วไปของตัวอย่าง

กลุ่มสะสมทุนที่เก็บรวบรวมมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาจะมีจุดกำเนิด พัฒนาการ และสภาพการณ์ในปัจจุบัน พอจะสรุปได้ดังนี้

- 1) กลุ่มออมทรัพย์บ้านฝ้ายทองอำเภอต๋อยสะเทิด จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มออมทรัพย์ดังกล่าวได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2528 โดยแม่อุษา คำชมพู เป็นผู้นำในการจัดตั้ง มีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 28 คน ทุนดำเนินงาน 2,000.-บาท กลุ่มดังกล่าวได้ดำเนินกิจกรรมด้านการออมทรัพย์ และการให้กู้เป็นหลัก ซึ่งต่อมาได้ขยายไปดำเนินธุรกิจร้านค้า การดำเนินงานค่อนข้างจะประสบความสำเร็จ แต่เนื่องจากในปัจจุบันผู้นำในการจัดตั้งอายุมากประกอบกับไม่มีผู้ที่เข้ามาดำเนินการแทนทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบปัญหา แม้ว่าในอดีตกลุ่มสามารถขยายเขตรับสมาชิกไปได้หลายหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันจำนวนสมาชิกเริ่มลดลง ในปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 90 คน ทุนดำเนินงาน 300,000.-บาท

[5] สถาบันการเงินของชุมชนหมายถึง องค์กรที่ดำเนินธุรกรรมด้านการเงินโดยมีคนในชุมชนร่วมเป็นเจ้าของ ดำเนินงานโดยคนในชุมชน และเพื่อคนในชุมชน

2) กลุ่มเครดิตยูเนียนบ้านทุ่งยาว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเครดิตยูเนียนบ้านทุ่งยาว เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2530 โดยการชักชวนของเจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น การก่อตั้งเริ่มแรกมีสมาชิก 50 คน มีทุนดำเนินงาน 1,000.-บาท การดำเนินงานส่วนใหญ่จะเน้นการออมทรัพย์และการให้กู้ยืม แม้ว่ากลุ่มจะจัดตั้งมาเกือบ 10 ปี แต่ไม่สามารถจะพัฒนารูปแบบต่อไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาด้านสมาชิกขาดความเข้าใจ และคณะกรรมการดำเนินงานขาดความรู้ความสามารถ ประกอบกับผู้ริเริ่มจัดตั้งไม่ได้ให้ความสนใจ จึงทำให้จำนวนสมาชิกลดลงจากที่เคยสูงสุดถึง 90 คน เหลือสมาชิกเพียง 50 คน ทุนดำเนินงาน 263,000.-บาท

3) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสตรี แม่บ้านตำบลตอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ความเป็นมาของกลุ่มเริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สตรีหมู่บ้านตอนแก้วเมื่อปี 2526 โดยมีคุณแม่ทองดี โพธิยอง เป็นผู้นำในการก่อตั้ง การดำเนินงานของกลุ่มในระยะแรกได้รับการต่อต้านจากผู้นำชุมชน แต่เนื่องจากผู้นำในการก่อตั้งมีเจตนาแน่วแน่ จึงทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานไปด้วยดี จนสามารถรวบรวมสมาชิกได้ถึง 7 หมู่บ้าน เพื่อจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ระดับตำบลได้ในปี 2530 โดยมีสมาชิกเริ่มแรก 70 คน มีทุนดำเนินงาน 10,000.-บาท ในปัจจุบันกลุ่มได้มีการพัฒนาโดยการร่วมกับกลุ่มผลิตอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และนอกจากนี้ด้วยความเข้มแข็งของผู้นำกลุ่มจึงได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชนหลายองค์กร จึงทำให้กลุ่มสามารถจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือ

สมาชิกได้บางส่วน ในปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกจำนวน 140 คน มีทุนดำเนินงาน 119,000.-บาท สาเหตุที่ทำให้กลุ่มมีระดับการพัฒนาช้าเนื่องจากได้รับการต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ แต่กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องก็เพราะกลุ่มมีผู้นำที่เสียสละ และสมาชิกของกลุ่มมีความสามัคคีกัน

4) กลุ่มเครดิตยูเนียนบ้านป่าป๋อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มแรกมีการจัดตั้งกลุ่มสตรีชาวนาไทย ในหมู่บ้านป่าป๋อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่อมาอาจารย์เมืองแก้ว พวงสายใจ ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านได้แนะนำให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบเป็น กลุ่มเครดิตยูเนียน และสามารถจัดตั้งได้เมื่อปี 2534 มีสมาชิกเริ่มแรก 93 คน ทุนดำเนินงาน 6,910.-บาท กลุ่มดังกล่าวได้เน้นการออมทรัพย์และการให้กู้แก่สมาชิกเป็นหลัก และรับสมาชิกเฉพาะคนในหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกรวมถึง 563 คน มีทุนดำเนินงานรวม 3.5 ล้านบาท สิ่งสำคัญทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่องคือ ผู้นำกลุ่มเป็นที่เคารพของชาวบ้านและได้ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มตลอดเวลา ประกอบกับผู้นำหมู่บ้านให้การสนับสนุนด้วยดี และสิ่งที่สำคัญคือสมาชิกของกลุ่มมีความเข้าใจเป็นอย่างดี

5) กลุ่มออมทรัพย์บ้านแม่ตาด อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มออมทรัพย์ดังกล่าวเป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมพัฒนาชุมชน มีระยะเวลาโครงการ 5 ปี การดำเนินงานส่วนใหญ่จะรับแผนงานจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะเน้นในการออมทรัพย์ และนำเงินออมไปฝากไว้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำเป็นหลักประกัน

การกู้เงินเพื่อนำมาให้สมาชิกกู้ยืมอีกต่อหนึ่ง ในระยะเวลาที่ผ่านมาการดำเนินงานไม่ประสบปัญหาเนื่องจากมีผู้นำหมู่บ้านที่มีความเข้าใจและให้การส่งเสริมอยู่ตลอดเวลา แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมาสมาชิกกลุ่มมิได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ทำให้เมื่อสิ้นโครงการแล้วกลุ่มจึงไม่มีเป้าหมายที่จะพัฒนากลุ่มให้เติบโตต่อไปได้ ทั้งนี้ในปัจจุบันมีทุนดำเนินงานรวม 300,000.-บาท และสมาชิกส่วนใหญ่ยังคงต้องการคงกลุ่มออมทรัพย์ดังกล่าวไว้

6) สหกรณ์เครดิตยูเนียนศุภนิมิตแม่หอพระ จำกัด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การจัดตั้งสหกรณ์ดังกล่าวเริ่มจากการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ซึ่งได้ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในเขตตำบลแม่หอพระ และได้เห็นความยากลำบากของผู้ปกครองนักเรียน จึงได้เป็นแกนนำในการตั้งกลุ่มเครดิตยูเนียนขึ้นเมื่อปี 2539 มีสมาชิกเริ่มต้น 195 คน เงินทุนดำเนินงาน 6,190.-บาท กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการออมทรัพย์และการให้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ และนอกจากนี้ทางสหกรณ์ยังมีสวัสดิการแก่สมาชิกและแก่ชุมชนทั้งในรูปการสงเคราะห์และกองทุน การดำเนินงานส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิทั้งด้านการจัดการและเงินทุนดำเนินงาน และในปี 2540 กลุ่มจึงได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน ในปัจจุบันมีสมาชิกรวม 354 คน มีทุนดำเนินงาน 566,598.-บาท และได้ขยายกิจกรรมเพิ่มขึ้นคือ ธุรกิจรวมซื้อ และจัดสร้างสำนักงานเป็นของตนเอง

7) สหกรณ์เครดิตยูเนียนหิรัญญาวาสพัฒนา จำกัด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ในปี 2519 ได้มีการรวมตัวการจัดตั้งกลุ่มสตรีแม่บ้าน โดยมีกิจกรรมคือการออมทรัพย์ และการให้กู้ยืม ซึ่งเมื่อมีเงินจำนวนมากพอก็จะนำเงินดังกล่าวมาแบ่งกัน แล้วเริ่มต้นใหม่ สิ่งที่ประสบก็คือ จำนวนเงินไม่พอกับความต้องการ ด้วยเหตุนี้คุณแม่ฟองเมฆ เดชวงศ์ญา จึงได้แนะนำให้สมาชิกเปลี่ยนรูปแบบมาเป็น “กลุ่มเครดิตยูเนียน” เพราะจะได้รับเงินสนับสนุนจากชุมชนเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย และสามารถจัดตั้งได้สำเร็จเมื่อปี 2534 มีสมาชิกเริ่มแรก 57 คน ทุนดำเนินงาน 38,320.-บาท แม้การจัดตั้ง ผู้นำหมู่บ้านจะไม่เห็นด้วยแต่ก็ไม่คัดค้านและยังช่วยเข้ามาช่วยในการดำเนินงานอีกด้วย ประกอบกับมีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็งและเสียสละจึงทำให้กลุ่มขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว โดยมีเขตบริการถึง 2 ตำบล และได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียนเมื่อปี 2538 ในปัจจุบันมีสมาชิกรวม 181 คน ทุนดำเนินงาน 450,581.-บาท นอกจากนี้ทางสหกรณ์ได้จัดสวัสดิการแก่สมาชิกและจัดตั้งกองทุนเพื่อสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน

8. สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านศรีงามพัฒนา จำกัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านศรีงามพัฒนา จำกัด ได้พัฒนารูปแบบมาจากกลุ่มเครดิตยูเนียนบ้านศรีงามพัฒนา โดยผู้นำทางศาสนาซึ่งได้นำรูปแบบมาจากสหกรณ์เครดิตยูเนียนครูฝาง การดำเนินงานครั้งแรกมีสมาชิก 20 คน ระยะแรกของการดำเนินงานไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มชาวบ้านโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น

ถิ่น แต่ด้วยความตั้งใจของกลุ่มสมาชิกและคณะกรรมการดำเนินงานจึงทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและสามารถขยายกิจกรรมจากการอบรมทรัพย์ และการให้กู้โดยการจัดตั้งร้านค้าข้าวสารขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากธนาคารออมสิน และนอกจากนี้สหกรณ์ได้จัดสรรผลกำไรประจำปีส่วนหนึ่งเพื่อเป็นกองทุนพัฒนาท้องถิ่น และให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวบ้านเริ่มมีความสนใจ และผู้นำท้องถิ่นเริ่มให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม จนกระทั่งปี 2538 กลุ่มจึงจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน มีสมาชิกจำนวน 159 คน มีทุนดำเนินงานรวม 1.87 ล้านบาท

9) สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านหนองสามัคคี จำกัด อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

แรกเริ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในนาม “กลุ่มชาวนา” ต่อมาได้รับการแนะนำจากคุณอานวย ประกอบทอง ซึ่งเป็นคนในพื้นที่แต่ได้คลุกคลีกับกลุ่มเครดิตยูเนียนมานาน ให้เปลี่ยนมาดำเนินงานแบบกลุ่มเครดิตยูเนียนเมื่อปี 2517 มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งจำนวน 17 คน มีทุนดำเนินงาน 300 บาท ผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ริเริ่มก่อตั้งให้การสนับสนุนและติดตามดูแลโดยตลอด ประกอบกับสมาชิกมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากลุ่มให้เป็นแหล่งเงินทุนประจำหมู่บ้าน จนกระทั่งปี 2521 ทางกลุ่มจึงจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งทำให้กลุ่มได้รับเงินทุนสนับสนุนจากชุมชนเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทยและในปัจจุบันสหกรณ์ดังกล่าวมีความเติบโตมากขึ้นมีสำนักงานเป็นของตนเอง มีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงาน

และมีการขยายเขตรับสมาชิกเพิ่มมากขึ้นถึง 4 ตำบล ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณเงินทุนของสหกรณ์มีมากขึ้น และสหกรณ์มีสวัสดิการแก่สมาชิกมากมาย นอกจากนี้ยังจัดตั้งกองทุนเพื่อสาธารณประโยชน์อีกด้วย สิ่งที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มสามารถเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพคือการยึดความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก ไม่อิงหลักเกณฑ์ของราชการมากนัก เช่นการเปิดเวลารับฝาก-ถอน เงินเป็นต้น

10) สหกรณ์เครดิตยูเนียนริมออนจำกัด อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

เป็นสหกรณ์ที่พัฒนามาจากกลุ่มออมทรัพย์ที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่เนื่องจากมีผู้นำหมู่บ้านที่มีความรู้จึงได้รวมกันจัดตั้งกลุ่มสะสมทุนในรูปแบบของกลุ่มเครดิตยูเนียนขึ้นเมื่อปี 2532 มีสมาชิกเริ่มแรก 46 คน มีทุนดำเนินงาน 1,250.-บาท การดำเนินงานในระยะแรกประสบความสำเร็จ แต่เนื่องจากระบบการบริหารงาน และระบบการตรวจสอบไม่ดีพอทำให้เกิดปัญหาในปี 2535 คือ มีการรวมและสมาชิกบางส่วนร่วมกันทุจริตโดยการยืมสิทธิสมาชิกคนอื่นกู้ ทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระและขาดสภาพคล่อง แต่เนื่องจากผู้นำในการจัดตั้งเป็นผู้ที่เข้มแข็งและมีความรู้จึงสามารถแก้ไขปัญหาล่าช้าได้ และเข้ามาจัดระบบการบริหารงานใหม่ทั้งหมด จนทำให้กลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้เมื่อปี 2537 และในปัจจุบันสหกรณ์มีสมาชิกถึง 592 คน มีทุนดำเนินงาน 7.88 ล้านบาท และมีเขตพื้นที่รับบริการถึง 2 อำเภอ นอกจากนี้ยังมีสำนักงานเป็นของตนเอง และมีการนำ Software มาใช้ในการดำเนินงาน

5. ผลการศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มสะสมทุน ตัวอย่างพบว่า การจัดตั้งกลุ่มสะสมทุนในแต่ละชุมชนมีหลายรูปแบบทั้งที่จัดตั้งด้วยคนในชุมชนเอง หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เข้ามาส่งเสริม แต่การจัดตั้งกลุ่มสะสมทุนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามจะมีหลักการและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่คล้ายกัน คือ

1) เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการเก็บออมรายได้ที่หามาได้

2) เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้แก่คนในชุมชนกู้ยืมไปประกอบอาชีพ เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง

3) เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่คณะ

4) เพื่อสร้างสวัสดิการให้แก่ชุมชน

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะพบว่า กลุ่มสะสมทุนที่จัดตั้งขึ้นมุ่งหวังที่จะเป็นองค์กรกลางของชุมชนในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มสะสมทุนได้ดำเนินการจะมีลักษณะเดียวกันคือ

1) การออมทรัพย์ กลุ่มสะสมทุนที่อยู่ในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มเครดิตยูเนียนในระยะเริ่มแรกจะมีรูปแบบการออมทรัพย์คือ การสะสมทุนเรือนหุ้นของสมาชิกเพียงอย่างเดียว ส่วนกลุ่มสะสมทุนที่ได้ดำเนินงานไปช่วงเวลาดึงและมีความเข้มแข็งและเตรียมการพัฒนาเป็นสหกรณ์จะมีรูปแบบการออมทรัพย์เพิ่มขึ้นคือ การรับฝากเงินจากสมาชิก ส่วนกลุ่มสะสมทุนที่มีรูปแบบการดำเนินงานแบบสหกรณ์จะมีการขยายการรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก ส่งผลทำให้ทุนการดำเนินงานของกลุ่มมีมากขึ้น เช่น สหกรณ์

เครดิตยูเนียนบ้านหนองสามัคคี จำกัด และสหกรณ์เครดิตยูเนียนริมออน จำกัด เป็นต้น

2) การให้กู้ยืม เป็นกิจกรรมที่สำคัญของกลุ่มสะสมทุนและเป็นวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง จากการศึกษาพบว่า กลุ่มสะสมทุนที่เพิ่งเริ่มจัดตั้งจะไม่มีกรให้กู้ยืมเพราะเงินทุนในระยะแรกมีน้อยไม่พอต่อความต้องการของสมาชิก ดังนั้นเงินทุนจะถูกนำไปฝากไว้กับสถาบันการเงิน ดังเช่นกรณีของกลุ่มเครดิตยูเนียนบ้านทุ่งยาว เป็นต้น ส่วนกลุ่มสะสมทุนที่มีจำนวนสมาชิกมากขึ้น และมีความเข้มแข็งและมีรูปแบบการออมทรัพย์มากขึ้นส่วนใหญ่จะสมัครเป็นสมาชิกของชุมนุมเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสค.) และได้รับสิทธิในการกู้เงินจาก ชสค. ทำให้เงินทุนดำเนินงานมากขึ้น ส่วนรูปแบบของการให้กู้ยืมพบว่า กลุ่มสะสมทุนที่มีเงินทุนดำเนินงานไม่สูงมากนักจะมีประเภทการกู้เงินไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะให้สมาชิกกู้เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อประกอบอาชีพเท่านั้น ซึ่งวงเงินกู้จะไม่เกิน 2-3 เท่าของเงินทุนเรือนหุ้น ส่วนอัตราดอกเบี้ยส่วนใหญ่คิดในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน ส่วนกลุ่มสะสมทุนที่พัฒนารูปแบบการดำเนินงานเป็นสหกรณ์ซึ่งจะมีทุนดำเนินงานสูง อาทิเช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านหนองสามัคคี จำกัด และสหกรณ์เครดิตยูเนียนริมออน จำกัด จะมีการขยายวงเงินกู้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีการขยายประเภทการกู้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกส่วนใหญ่ดีขึ้น ทำให้ความจำเป็นในการกู้เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินและการประกอบอาชีพมีน้อย แต่ปริมาณเงินทุนมีมาก จึงต้องพัฒนารูปแบบการให้กู้ยืมเพื่อสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง

จากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นพบว่า การรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านในการจัดตั้งองค์กรซึ่งเป็นแหล่งการออมและแหล่งเงินทุนเพื่อช่วยเหลือตนเองและสมาชิกด้วยแล้ว ผลกระทบที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1.1 ผลกระทบต่อสมาชิก

จากการสำรวจข้อมูลของสมาชิกในแต่ละกลุ่มพบว่าสมาชิกเกือบทั้งหมดยอมรับว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิม และส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพอย่างพอเพียง ยกเว้นสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มสะสมทุนที่เพิ่งเริ่มจัดตั้งเท่านั้น แต่สมาชิกในกลุ่มดังกล่าวยังหวังว่าฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองจะดีขึ้น ถ้ากลุ่มมีทุนดำเนินงานพอเพียงกับความต้องการของสมาชิก และจากการสำรวจยังพบว่าหากกลุ่มสะสมทุนใดมีความเข้มแข็งมีทุนการดำเนินงานสูงแล้ว ตลาดเงินนอกระบบจะสูญหายไปจากชุมชน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสามารถตอบสนองแก่สมาชิกได้ดีกว่า ประกอบกับกลุ่มสะสมทุนที่จัดตั้งขึ้นสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการบริหารงาน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มสะสมทุนที่พัฒนารูปแบบเป็นสหกรณ์จะมีการจัดสรรผลกำไรเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ซึ่งสวัสดิการที่สมาชิกได้รับจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่สมาชิกมากยิ่งขึ้น สวัสดิการที่สมาชิกของกลุ่มสะสมทุนดังกล่าวได้รับในปัจจุบันพอจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1.1 สวัสดิการที่ได้รับจาก ชสค.

ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ ชสค. จัดให้แก่สมาชิกของกลุ่มสะสมทุนที่เป็นสมาชิกของ ชสค. โดยกลุ่มสะสมทุนจะจัดสรรผลกำไรใน

แต่ละปีเพื่อจ่ายเป็นเงินสมทบให้ ชสค. ซึ่งสมาชิกไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว ส่วนผลประโยชน์ที่จะได้รับจาก ชสค. มีดังนี้

ก. สวัสดิการเงินกู้

เป็นสวัสดิการที่ประกันการชำระหนี้เงินกู้ให้แก่สมาชิกในกรณีที่สมาชิกเสียชีวิตหรือทุพพลภาพโดยสิ้นเชิง ทาง ชสค. จะรับชำระหนี้แทนให้แก่สมาชิกทั้งหมดแต่ไม่เกิน 300,000.-บาท โดยกลุ่มสะสมทุนจะต้องจ่ายเงินสมทบให้แก่ ชสค. เป็นรายเดือนในอัตรา 65 สตางค์ ต่อยอดหนี้เงินกู้จำนวน 1,000.-บาท

ข. สวัสดิการเงินสะสม

เป็นสวัสดิการที่ส่งเสริมให้สมาชิกมีการออมมากขึ้น และเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวสมาชิก ถ้าหากสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับเงินสมทบตามอายุของสมาชิกซึ่งหากสมาชิกอายุ 0.6 - 54 ปี จะได้รับเงินสมทบอีก หนึ่งเท่า ของเงินสะสมแต่ไม่เกิน 100,000.-บาท หากอายุเกิน 54 ปี จะได้รับในสัดส่วนที่ลดลง ส่วนสมาชิกที่มีอายุเกิน 70 ปี จะไม่รับสวัสดิการดังกล่าว และกลุ่มสะสมทุนจะต้องจ่ายเงินสมทบให้แก่ ชสค. เป็นรายเดือนในอัตรา 65 สตางค์ ต่อยอดเงินสะสม 1,000.-บาท

1.1.2 สวัสดิการที่กลุ่มสะสมทุนจัดให้แก่สมาชิก

เป็นสวัสดิการที่ทางกลุ่มสะสมทุนแต่ละกลุ่มจัดสรรผลกำไรมาจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกเอง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพบว่า สวัสดิการที่ทางกลุ่มสะสมทุนแต่ละกลุ่มจัดให้สมาชิกจะประกอบด้วย

ก. สวัสดิการช่วยเหลือผู้สูงอายุ

เป็นสวัสดิการที่จัดให้แก่สมาชิกที่มีอายุเกิน 70 ปี ซึ่งไม่ได้รับสวัสดิการเงินสะสมจาก ชสค. ทางกลุ่มจึงจัดสรรผลกำไรส่วนหนึ่ง

ให้กับสมาชิกกลุ่มนี้ทุกครั้งที่มีการจ่ายเงินปันผล

ข. สวัสดิการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล เป็นสวัสดิการที่จัดให้แก่สมาชิกเพื่อช่วยเหลือด้านค่ารักษาพยาบาล โดยทางกลุ่มสะสมทุนจะจ่ายเงินให้บางส่วนซึ่งจากการสำรวจพบว่าบางกลุ่มจะกำหนดวงเงินที่จะจ่ายในแต่ละครั้ง เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนริมออน จำกัด ซึ่งจะกำหนดวงเงินในการจ่ายครั้งละไม่เกิน 500 บาท กรณีเป็นคนไข้หนัก และ 2,000 บาท กรณีต้องนอนรักษาที่โรงพยาบาล และนอกจากนี้ยังพบว่าบางกลุ่มมีการจัดสวัสดิการให้กู้ยืมเงินเพื่อการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ยอีกด้วยเช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสตรีตำบลดอนแก้ว เป็นต้น

ค. สวัสดิการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิก เป็นสวัสดิการที่สมาชิกของกลุ่มสะสมทุนช่วยกันสละเงินปันผลในแต่ละปีจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อนำเงินดังกล่าวไปช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มสะสมทุนสามารถเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือคนในชุมชนในด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ยังได้จัดสวัสดิการเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวสมาชิก ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่ต่างคนต่างทำ ไม่มีความร่วมมือกันทำให้ทุกคนไม่สามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและความมั่นคงแก่ชีวิตได้

1.2 ผลกระทบต่อชุมชน นอกจากผลกระทบที่มีต่อสมาชิกแล้ว ยังได้ส่งผลถึงชุมชน ในหลาย ๆ ด้าน เพราะบางกิจกรรมไม่ได้ให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้นยังได้บริการรวมไปถึงคนที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ เช่นการจัดตั้ง

ร้านจำหน่ายข้าวสารราคาถูกแก่คนในชุมชนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านศรีงามพัฒนา จำกัด เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มสะสมทุนที่มีความเข้มแข็ง อาทิเช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านหนองสามัคคี จำกัด และสหกรณ์เครดิตยูเนียนริมออน จำกัด ได้จัดสรรผลกำไรในแต่ละปีจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น กองทุนสาธารณประโยชน์ กองทุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจน เป็นต้น

2. ผลกระทบด้านสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่า ผลการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมทำให้สังคมในชุมชนเปลี่ยนจากสังคมที่เคยสงบสุขกลายเป็นสังคมที่มีปัญหา มีการแข่งขันกันมากขึ้น ดังนั้นจากการสำรวจข้อมูลพบว่า การที่กลุ่มชาวบ้านมีการรวมตัวกันโดยมีจุดประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นจะทำให้ชาวบ้านหันมาช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น มีความสมัครสมานสามัคคีกันมากขึ้น สังคมในชุมชนก็จะสงบเรียบร้อยมากขึ้น อาทิเช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนทริภูณาวาสพัฒนา จำกัด ซึ่งเดิมชาวบ้านต่างคนต่างดำเนินกิจกรรมของตนเองเช่น การจ้างคนงานเก็บเกี่ยวผลผลิตกัน ซึ่งทำให้เกิดความร่วมมือกันมากขึ้น และนอกจากนี้กลุ่มสะสมทุนที่มีความเข้มแข็งยังดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการออมโดยการรับฝากเงินจากเด็กนักเรียนอีกทั้งยังมีการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กยากจนเพื่อให้คนเหล่านี้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้มีการศึกษาสูงขึ้น อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนในอนาคต และยังเป็นการแก้ไขปัญหาด้านสังคมอีกด้านหนึ่งด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการศึกษา

ในระยะเวลาที่ผ่านมาชาวบ้านในชุมชนได้อาศัยพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนในระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง การกู้เงินดังกล่าวชาวบ้านจะอยู่ในฐานะลูกค้า มิได้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและมิได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ หรือในการตัดสินใจ ผลที่ได้รับคือความยากจนของชาวบ้านยังคงมีอยู่ สภาพชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมที่เคยเอื้ออาทรซึ่งกันและกันกลายเป็นสังคมที่มีแต่ความแก่งแย่งแข่งขัน จากสภาพปัญหาดังกล่าว ภาครัฐและภาคเอกชนได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยการจัดตั้งกลุ่มสะสมทุนในแต่ละชุมชน ซึ่งชาวบ้านจะเป็นผู้ร่วมกันก่อตั้งและชาวบ้านเองจะเป็นผู้ดำเนินการ การจัดตั้งกลุ่มสะสมทุนจะช่วยแก้ไขปัญหาค่าความยากจนได้ แต่สิ่งที่สำคัญก็คือ เป็นจุดเริ่มต้นที่ชาวบ้านได้ร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อชาวบ้านมีความสมัครสมานสามัคคีกันอย่างแน่นแฟ้นแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนก็จะง่ายขึ้น แต่กลุ่มสะสมทุนที่จัดตั้งขึ้นมีส่วนหนึ่งที่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีอีกส่วนหนึ่งที่ล้มเลิกไปหรือไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ และจากผลการศึกษาจะพบว่ากลุ่มสะสมทุนที่จัดตั้งขึ้นไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามจะส่งผลกระทบที่ดีแก่ชุมชน ผลกระทบที่ได้รับขั้นแรกคือ ความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างมั่นคงแล้วมักจะได้รับเงินทุนช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกซึ่งสามารถนำเงินทุนดังกล่าวมาพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ให้แก่ตนเอง กลุ่มสะสมทุนบางกลุ่มที่เข้มแข็งแล้วยังได้จัดสรรผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่าคนในชุมชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตนเองได้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นที่จะต้องให้รัฐเข้าไป

สนับสนุนในด้านเงินลงทุน เพียงแต่คนในชุมชนจะต้องหันมาร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงจังและจริงจังเท่านั้นพอ เพราะจากผลการศึกษาจะพบว่ากลุ่มสะสมทุนที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะเริ่มจัดตั้งด้วยคนในชุมชนเอง

6.2 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากการศึกษาพบว่ามีความหลายหน่วยงานที่พยายามเข้าไปส่งเสริมให้คนในชุมชนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากคนในชุมชนยังไม่เข้าใจสภาพปัญหาของตนเอง ด้วยเหตุนี้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นจึงไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นหากจะให้กลุ่มสะสมทุนสามารถพัฒนาตนเองไปได้อย่างยั่งยืน หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เข้าไปสนับสนุนควรจะทำให้การสนับสนุนในส่วนที่กลุ่มขาดแคลนจริง ๆ เช่น ด้านการฝึกอบรมเทคนิคการบริหารงานใหม่ ๆ ด้านการจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ หรือด้านการประสานงานกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา การศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นการศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มสะสมทุนในแต่ละรูปแบบเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่น่าจะศึกษาเพิ่มเติมคือ

2.1 รูปแบบการพัฒนาของกลุ่มสะสมทุนในแต่ละรูปแบบ ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มสะสมทุนดังกล่าวสามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบที่ดีกว่าได้

2.2 แนวทางในการพัฒนากลุ่มสะสมทุนในอนาคต ซึ่งอาจจะศึกษาด้านรูปแบบหรือเครือข่ายของกลุ่มสะสมทุนในอนาคตว่าควรจะอยู่ในลักษณะใด

บรรณานุกรม

จำนงค์ สมประสงค์. การจัดตั้งและบริหารงานธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ.

กรุงเทพฯ. ธรรมสภา, 2539.

จำนงค์ แรกพินิจ. สถาบันการเงินของชุมชน. เอกสารอัดสำเนา. (ม.ป.ป.)

ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด. งานสวัสดิการ. เอกสารอัดสำเนา. ม.ป.ป.
เต็มใจ สุวรรณทัต. นโยบายธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์. หนังสือพิมพ์สหกรณ์ ปีที่ 48 ฉบับที่ 3
(ม.ค. - ก.ย. 2533). หน้า 33 - 37.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่สรวย. จุลสาร ธ.ก.ส. ฉบับที่ 197 ปีที่ 18
กุมภาพันธ์ 2536. หน้า 22 - 23.

ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ. โครงสร้างเศรษฐกิจภาคเหนือ. เอกสารอัดสำเนา
(ม.ป.ป.)

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. นโยบายและมาตรการในการส่งเสริมธุรกิจชุมชน.
เอกสารอัดสำเนา (ม.ป.ป.).

เรือง สุขสวัสดิ์. เกษตรกรรมกับการจัดการกองทุนพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนาชนบท, 2539.

สุทัศน์ คล่องการเขียน. สหกรณ์ออมทรัพย์ในพื้นที่การเกษตร. หนังสือพิมพ์สหกรณ์ ปีที่ 52
ฉบับที่ 4 (ต.ค. - ธ.ค. 2537). หน้า 33 - 36.

สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านริมออน จำกัด. รายงานกิจการประจำปี 2538. เอกสารอัดสำเนา.
2539.

สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านริมออน จำกัด. เอกสารที่ระลึกเนื่องในโอกาสเปิดสำนักงาน.
เอกสารอัดสำเนา. 2539.

สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านริมออน จำกัด. รายงานกิจการประจำปี 2539. เอกสารอัดสำเนา.
2540.

สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านศรีงามพัฒนา จำกัด. รายงานกิจการประจำปี 2539 และประจำเดือน
สิงหาคม 2540. เอกสารอัดสำเนา. 2540.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง
ชาติฉบับที่ 8. 2540. หน้า 1

สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านหนองสามัคคี จำกัด. รายงานกิจการประจำปี 2539 และประจำเดือน
สิงหาคม 2540. เอกสารอัดสำเนา. 2540.